

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ԳԻՇԵՐՈՒՄՆ ԾԸ ՏԵՍԱՐԱՆ

ՍԿՈՂՏԻՈՑ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՂՄԸ

Հինգ Բարդը կը հասնին՝ մրրկայից գիշեր մը՝ ցեղայնութի մը քով. կը պատմեն դաշտիմ արկածները, և ապառնեն մը կը խնդրեն:

ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՐԴ

ԿՈՒ տարածուի ցուրտ ու մըթին դէշեր եւ բլրոց վրայ կու գիշերին ամպեր. իւր դէմքը արժողոյն՝ միգի մէջ լուսին կը ծածկէ, աստղիկ մ'այլ լըկայ յերկին: Կու լրսեմ մէջ անտառաց հեռուն՝ Հովին խառնիխուռն ու խուլ մըռնչիւն. Նըման հեծութեանց՝ հովտին խորերէն Գետոյն հեղեղներ ուժգին կարկուշեն: Ճըշայ բըւինակ ծառոյն ի կատար Որ շերմաց վըրայ կը տատանի յար: Տեսնեմ ի դաշտին ուրուական մ'ահա, Մի մեռեալ մարտիկ ստուերն՝ արդեօք է դա... Այլ նա կու ցընդի և կ'անհետանայ Գրծելով իրեն ուղի մի դըծնեայ. Մի հեռի հիւղէ լըսեմ շան հաղիւն. Լերան մամուլն տակ հանդիկ եղջերուն, իւր քովէ և եղնիկն՝ որ յանկարծակի Հովին մըռնչիւնէն ստակմամբ կու կանգնի, եւ ապա նորէն մացառին վըրան կու պուրկի հանքարտ հեղ անասնիկն այն: Այծեալն ի խոռոչ ժայռին կու նընջէ, Յախաբլորն իր դուռն թեխն տակ ծածկէ. Զըկայ ի դաշտին թըռչուն ուսնասուն Բայց միայն աղուէն և բըւէն անքուն. Սա մի անտերե ծառի վրայ թռտեր, եւ նա մէջ ամպին՝ ի դաժնութ բլրեր: Համբարդն տըխուր և շունչը կըտրած խոր մըթուլեան մէջ կը զողայ մուլած. Կու կըտրէ կ'անցնի փուշեր մացառներ Գէպ ի վըտակին խոխոջն՝ անհամբըր.

* Ըստ Նախընթացից ոգիք կամ ստուերը դիցաւ, զամց՝ որը ամպոց վրայ կը քննուի, երբեմն երբեմն վայր կ'իջնուի և կ'երևնայ իրենց ծածկուած:

Ժայռեր, հահիճներ վախ կ'ազդեն իրեն, Գիշերուան ըստուերը դինք կ'ահարեկեն: Հեծն ծառը զառամ հողմոյն ոտից տակ, Շատայմամբ կ'իկնի հիւղըն չոր ցամաք, եւ քամին վանէ իրեն աղկէն Մացառն վըրան՝ չորացած տերևներն, Ամէն տեղ սարսափ, խոր մուլէ է կոխած, Ժամ՝ յորում կ'երեն հողքի ի շերմաց: Գիշերըն մըթին կ'երկնէ մըրբերիկ, Հովըն կու մըռնչէ աւելի սաստիկ. Աստ անդ ի դաշտին շերթնին թողած Մուրեալ շըրջին ըստուերը դիւցաղանց: Ո՛վ բարեկամբ իմ, ընդունեցէ՛ք զիս, Աշտացէ՛ք զիս ի մուլէ դէշերիս:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱՐԴ

Հովն ահա ելաւ, անձրև կախկըթի եւ կու զողանջէ անտառին ոգի. Զարնըւին միմեանց ծառք ու խորտակին, Երեւուն հիւղին դըռներըն փակուին: Վանէ հալածէ մըրբերին ի բլրէն Զի, այժ և երկնը որ ուշ մնացեր են, եւ անձրևաթուրմ աստիկ կու զողան փըխըն ու փըլըն ժայռերուն վըրան: Հեղեղըն կ'ուռի, կու թաւէ ծոցէն Ահեղ շառաղով փըրփըռտ ալիքներն. Զափէ զհունն անցորդըն: Լըսէ՛ք ահա ձիւն անյուսուլեան, ա՛հ, այն ինքն է մահ: Ընդոստ արթընցած որսորդն ի տնակին վառէ հուակ կայծեր իր կրակարանին. Մըխարձակ և թաց շներն առ ինք փուլան, Գիլէ նա մացառ ի հեղքըն խըղիւն. Երկու հեղեղներ իւր զըրան մօտէն Մեծ որոտուով կ'իջնեն լեռներէն, Ու մըռնչիւնով իրարու խառնեն իրենց պըղտորած տըղմուտ ալիքներն: Հովիւր մըրած, մըտածկոտ արտում՝ ի զառիվայրին կու նըստի բլրոյն. Կու ոպառէ լուսնին որ ելնէ ուղղէ իւր զողովը քայլերն ողողած ճամբէ: Ուրուականք կ'երեն փոթորկին վըրայ, Անոնց տըխուր ձայնն է կարծես որ դայ. Երբ դադրի հովին շունչը փըլեկէ Գան իրենց երգերն ի միւս աշխարհէն. Դադրեց անձրև, հով չըր փըլէ ի դաշտ, Բայց որոտած միշտ հեղեղը ալէստաւ. Յուրա ցուրտ կաթիլներ կ'իկնին տանիքէն. Զերկինք աստղերով ցանուած կու տեսնեմ: Այլ նորէն դիւղի անձրև, և ըլմուտք Արևուն ծածկն ամպոց թանձր կոյտք:

Սոսկունք, արհաւիրք պատրաստէ դէշեր.
Ընդունեցէ՛ք զիս, իմ բարեկամներ
Աղատեցէ՛ք զիս յայս մըթին դէշեր:

ԵՐՐՈՐԴ ԲԱՐԴ

Հովըն մըռնչոտ սաստկութեամբ մըտնէ
Մառախոտ լերանց նեղ նեղ անցքերէ,
Եւ սուլէ երկայն խոտերու վրան
Որոնք բշշիւրիմ ծածկեն ու զգամբան:
Կ'ինկնին եղեկնք իրենց արմատեն:
Կու տեղափոխուի հեղիկն յարդալէն.
Պատառւած ամպեր յերկնք կու ծրփան,
Մի քանի աստղունք կ'իջնեն յերևան,
Եւ օգերկայթ մահուան կարապետ
Խիտ ըստուերաց մէջ ծածանեալ վէտ վէտ՝
Կանք ահա կ'առնու բըրլոյն ի վեր
Ուր չորցած պըտերք, ժայռին մացառք ու,
Դարևոր կաղնիք մըրբիկէն ծրած
Տեսնեմ իր ցոլքովը լուսաւորուած:
Ո՛վ է այն դիւցազն հուպ ի հեղեղատ
Ստեկըւած քօշով մի որդկատեալ:
Ալեաց կահակներ ի լըճակ կ'իջնեն
Լափելով ժայռոտ ափունքներն իրեն:
Նաւակ մ'ի կողին վըրայ տապալուած,
Մըփոքրփան թիեր ի վերայ ալեաց.
Նըստեր ժայռին մօտ դուստր անապատին
Կու նայի տըրտու ի վաշտ հեղեղիկն:
Սերկանքն իւր իրեն խոտապաւ
Գալ իրիկուան դէմ. տեսեր է իւր նաւ.
Մօփափունքն արդեօք խըրած նսնէ է այն,
Արդեօք սերելոյն ձայնն է ողբական
Ձոր նա կու լընէ հեծել մէջ հողմոց:
Ուշ դըրէք, ի՞նչպէս կարկուտն ընէ կոծ:
Ձեան դընդակք յամպոց լըռութեամբ կ'իջնեն,
Լերունք սիպտակնան, հողմունքն լըռեն,
Եւ քանի զընայ կու սառի դէշեր.
Ընդունեցէ՛ք զիս, իմ բարեկամներ,
Աղատեցէ՛ք զիս յայս ցըրտին դէշեր:

ՁՈՐՐՈՐԴ ԲԱՐԴ

Փոթորիկն անցաւ, օդն է հանդարտիկ,
Յերկնք կու փայլն աստղունք զահարիկ.
Հողմունք թաւալեալ ամպերու միջև
Կ'երթան կը սուլին բըրլակին ետև.
Լուսինն կ'իջնէ ժայռերուն զապաթ,
Մառեր ու ժայռեր ու լըճակն հանդարտ
Եւ հեղեղն հովտին ծրփան ծրփոքփան:
Մէջ իր արծաթի ջրին պայծառութեան:
Մըրբիկն աւերածք լի են ի գետին,
Յերկնն ցօղունք փըռւած ի դաշտին

Կեցած կու սպասեն ձեռնն հասկաքաղ.
Այս ժամուս դէշեր է պայծառ, խաղաղ.
Իսկ մի այն որ դայ մեռելոց յարկէն:
Կընոլ մ'ուրուական ահա կու տեսնեմ
Միւնաղդեստ, մաղբ ու, ձեռքն շուշան:
Մեր ցեղապետին, մէջ, դըստրիկն է այն,
Ձոր դեռ նոր խըլեց մահուան ցուրտ հիւսն:
Գերեցիկ ըստուեր, եկուր երեցիք,
Դու որ դիւցազանց հեշտութիւնն էիր:
Այլ փըլելով շուշն հովին՝ կու վանէ
Քաղցրիկ ուրուականն ի մեր աչերէ.
Կորուշնցն իւր ձեռ, դիմ, մէջ, սիպտակ,
Որ կու տարածուի բըրլոյն ի կըճակ:
Տակաւ ցըրուելով ահա հով մ'անուշ
Ի հովտին նըստած թիթիւն մըշուշ՝
Կ'իջնէ ի բըլուր, կ'իջնէ վեր յերկեր.
Խաղաղ, աստղազարդ կապոյտ է դէշեր,
Լուսինն ալ վըճիտ արձըկէ ցոլեր:
Սըրտիկս հանդարտ է, իմ բարեկամներ,
Թողէ՛ք վայելեմ զայս չըքնաղ դէշեր:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԲԱՐԴ

Այս, աւելի անդորր է դէշեր,
Այլ ըսպանալիք պատրաստին յերկեր,
Արեմտեան կողմ ամպի մը վըրայ
Նըստեր է լուսին, տակաւ աղօտնայ:
Խուլ շառաղ մ'ալեաց հեռուէն լըռուի,
Հեղեղն մըռնչէ, աքաղաղ խօթի:
Գիշեր ընթացքին կէսը կատարեց,
Հովիւն արթնցած խոր մըթութեան մէջ՝
Մոխրին տակ ծածկած կըրակն վառէ:
Որսորդն կարծէ թէ լոյսը մօտ է,
Առած իւր շըներ որ վազեն խայտան՝
Կ'իջնէ սուլելով ի բըլրին վըրան,
Հովըն կու փըլէ, զամպերն ցըրուէ,
Ալքն իւր զաստղազարդ կառնէ հիւսնն տեսնէ:
Բաց շատ հեռու է դեռ ևս արշալոյս.
Կու պառկի ժայռին վըրայ լուսարոյս:
Միտ դըրէք մըրբիկն որ կոծէ զանառ,
Եւ բըլէ հովտին ըստուերաց վրտառ.
Գունդազունք բանակն է այն մեռելոց
Որ ձիաքաղ ի վերայ ամպոց:
Տեսէ՛ք, յետ բըրլոյն ծածկեցաւ լուսին.
Ըլմունք գաղաթիւնը՝ հայեացքն իւր յետին
Տըփօյն ցըլմունքով յարծաթ կու փոխեն,
Դեռ ևս կ'երկընան ծառաց ըստուերներն.
Եւ ահա խաւար պատեց շուրջ բուրբ,
Եւ դիշերն է ու, լուսն ու հաւաւոր:
Ո՛հ իմ բարեկամք, ընդունեցէ՛ք զիս,
Աղատեցէ՛ք զիս յահեղ դէշերն:

ՅԵՂԱՊԵՏՆ

Է՛հ, ի՞նչ փոյթ թէ մէջք բռններ են բլուրներ,
 Թո՛ր դաշտին թռուցեալ սոսկալի սառուներն
 Կուս սոսկացունեն ըզհանապարհորդ,
 Թէ մաքընեն հողմունք յանտառեն կոկորդ,
 Թէ մըրբիկ ըզծոց պատուեն կոհակաց,
 Թէ զոյնեն հեղեղք, ու՛ի մէջ եթերաց
 Փայլին բոցավառ օղբերևոյթներ.
 Թէ ալժաշն լուսին ելնէ բըլրէն վեր,
 Կամ թէ ամպերունն ի մէջ նըւաղի:
 Ի՛նչ փոյթ թէ դէշերն է մըրբերկալի,
 Կամ խաղաղ, կապոյտ, կամ մըթուլթեամբ լի.
 Կը փախչի դէշեր արևուն դիմաց,
 Որ արևելքէն վազէ կրակ կըտրած...
 Մենք միայն, աւանդ, իմ բարեկամներ,
 Ի շերմին ծոցէն չենք բնաւ դարձ առներ:
 Ո՛հ, անցեալ դարուց մեր քաջ մարտիկներ,
 Ո՛հ, հրշակաւոր մեր թաղաւորներ,
 Լըռուութիւն մարտին կը տիրէ ի դաշտ,
 Են անոնց շերմք խոտոց մէջ անյայտ:
 Մենք եւրս նոյնպէս պիտի կորսուինք,
 Այս տունն ալ ուր մեր հընչեն քնար, օրընդ
 Պիտի կործանի, և մեր թոռնիկներ
 Պիտի չը զըտնեն անգամ իւր հետքեր,
 Եւ պիտի՝ հարցընեն ի զուր ծերոց հին,
 Թէ մեր հարց օրմեր ո՛ւր բարձրանային:
 Ո՛վ իմ բարեկամք, աղէ երգեցէք,
 Եւ ձեր անուշիկ քնարն հընչեցուցէք.
 Քամեցէք կարգաւ խընդից բաժակներ
 Կախելով օրմէն այդ նոռուոյ ջահեր:
 Թող ծեր Բարդ մի՛ իմ ըով նըստած ինձ պատմէ
 Ըսկըսեալ ի հին ժամանակներէ,
 Մեր երկրի պտտաց դործեր քաջազոյն
 Եւ արի մարտկաց շահատակութիւն,
 Այս դէշերն այսպէս անցընենք ուրախ,
 Մինչև արշալոյսըն ծագի չըքնաղ.
 Աղեղ ի շաւակ՝ որո՛ի շըներով
 Կ'երթանք այն աստի մենիկ լըճաց քով,
 Հայածնի որսալ քնացած եղջերուն
 Երբ դեռ նոր սըփոփն նըշոյլք արևուն:

ՈՍՍԻԱՆ

Թարգմ. Հ. ՄԱՐԿԻՍ ՂԱՋԻԿԵԱՆ

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆԿԱՆՑ

Խորագրիս Սերքե՛ս՝ մամկնակամ մտաց և ախոր-
 ժակաց յարմար՝ խրատական և զուարճախառն,
 Ըստ Որստայի առածի՞ն*, մամրիկ քերթուածներ
 պիտի հրատարակեմք թերթիս մէջ մերթ ԲՈՒ մերթ,
 Թարգմանելով կամ թարգմանաբար յերկրիով
 Ողջ Սպատակաւ գրուած Յշամաւոր Տեղեկական
 գործերէմ:

ԸԼԼԱՆ ԵՒ ԵՐԵՒԱՆԻ

Վըրսն ելնելով Եդուարդ աթոռին՝
 Կ'ըսէր. « Հայրիկ, տես
 Որչափ մեծ եմ ես »:
 Ըսաւ հայրն իրեն՝ երբ իլաւ գետին.
 « Կ'երեւայիր մեծ,
 Այո՛, բայց փոքր ես.
 Պէտք է ըլլա՛ւ՝
 Ոչ երեսալ:
 Ապագային մէջ նայէ չի մոռնաս,
 Մի՛ դքեղ մեծընէր, մեծցի՛ր թէ կըրնաս »:

ՄԻ՛ ԿԱՐԳԱՐ ԼՐԱԳԻՐԻ

« Հայր, մի՛ կարդար լրագիրդ, հետքս խաղա՛:
 — Ոչ, ժամանակ չունիմ. — Ո՛հ, հայր կ'աղաչեմ,
 Հետքի խաղալ շատ կը սիրեմ:
 — Հետքս եկուր լրագիր կարդա՛:
 — Ո՛հ, չեմ կըրնար, կը անանանամ:
 — Կը տեսնե՛ս արդ, փոքրիկ Ռուբէն,
 Որ մենք ունինք մեր խաղեր, դուք ձերիներն,
 Կըրնայ զբաղի մարդ ինքնիքնն,
 Բայց պէտք է բնաւ երբէք նեղել զուրիշներ »:

ՎՐԱՒ ՎՐ ՄՏԱԵՆԻ

« Ճիշդ, հայրիկ, վըրադ կը մըտածէի:
 — Ի՛րաւ. — Այո՛, հայր. — Տեսնենք, Սըրբուհի,
 Մըտածածդ ի՞նչ էր: — Կը մըտածէի
 Թէ ինձ խամսէիկ** մը պիտի բերես:
 — Շատ լաւ, խաբուած չես,
 Ահաւասիկ քեզ:
 Բայց ո՛չ թէ վըրսս կը մըտածէի՛ր՝
 Այլ անձիդ վըրայ.
 Զուրիշը մտածողը պէտք է ինքն իր
 Անձը մոռնայ »:

Հ. Արսէն Ղ.

* Չամիկայն լընաւ զնոյն» որ պատմութիւն խառ-
 նէնք անողը,
 Ընթերցողին ի հետաւան ընդ ելմին զոյգ և առ ի
 խառս. — Ար. Քերթ. տող 341-2,
 ** Պատմականապատման. պեղիւ: